

Khảo sát các hoạt động phòng chống dịch Covid-19 được đăng tải trên Báo VnExpress và Báo Sức khỏe & Đời sống điện tử năm 2020

TS BUI THU HƯƠNG

Học viện Báo chí và Tuyên truyền

Email: buihuong75@gmail.com

ĐỖ VĂN THẮNG

Email: vanthang1299@gmail.com

Tóm tắt: Báo mạng điện tử có thể được xem như là một trong các phương tiện truyền thông tin tức quan trọng, góp phần định hướng dư luận và lan tỏa hiệu quả truyền thông phòng chống dịch Covid-19. Bài viết tìm hiểu thực trạng đưa tin về các hoạt động phòng chống Covid-19 trên báo mạng điện tử, sử dụng kết quả phân tích nội dung 265 tin, bài được chọn ngẫu nhiên từ các tin, bài có liên quan được đăng tải trên Báo VnExpress và Báo Sức khỏe & Đời sống (SK&ĐS) điện tử năm 2020. Chức năng. Không chỉ nâng cao trách nhiệm xã hội của các cá nhân, các tin, bài này đã góp phần không nhỏ để cao các giá trị tốt đẹp của dân tộc, củng cố lòng tin và hy vọng của nhân dân vào kết quả tốt đẹp của những nỗ lực phòng chống đại dịch không ngừng nghỉ của toàn Đảng, toàn dân và toàn cầu.

Từ khóa: truyền thông rủi ro; Covid-19; báo mạng điện tử; phân tích nội dung; Việt Nam.

Trong công cuộc phòng, chống và đẩy lùi dịch bệnh Covid-19 của Việt Nam, cùng với các phương tiện truyền thông tin tức khác, báo mạng điện tử đóng một vai trò vô cùng quan trọng. Những thông tin liên quan đến Covid-19 được khai thác và đăng tải trên các trang báo mạng điện tử ảnh hưởng không nhỏ tới nhận thức, thái độ, niềm tin và hành vi phòng chống dịch của công chúng⁽¹⁾.

Để hiểu rõ thực trạng và góp phần nâng cao hiệu quả của giải pháp phòng chống dịch này, chúng tôi tiến hành phân tích nội dung 265 tin, bài đề cập đến hoạt động phòng chống dịch bệnh COVID 19. Các tin, bài này được lựa chọn từ các tin, bài đăng tải năm 2020, ngay sau khi ca mắc đầu tiên được phát hiện, trên hai tờ báo mạng có uy tín là VnExpress và SK&ĐS⁽²⁾. Trong khuôn khổ bài viết này, chúng tôi trình bày kết quả nghiên cứu theo ba giai đoạn: 1) Giai đoạn chuẩn bị cho công tác phòng chống dịch bệnh; 2) Giai đoạn thực hiện công tác phòng chống dịch bệnh và 3) Giai đoạn kết thúc đợt dịch.

1. Thông tin về các hoạt động phòng chống dịch Covid-19 trên Báo VnExpress và Báo Sức khỏe & Đời sống điện tử

Về giai đoạn chuẩn bị cho công tác phòng chống

dịch bệnh, kết quả nghiên cứu cho thấy, các tin, bài về nội dung này khá khiêm tốn, chỉ có 12/265 (4,5%). Trong đó, các hoạt động cụ thể bao gồm:

1.1. Hoạt động chuẩn bị cơ sở vật chất: có 7/12 tin, bài (chiếm 58,3%) trong đó VnExpress có 4 tin bài (MS30, MS39, MS70 & MS85) còn SK&ĐS là 3 tin bài (MS116, MS232 & MS245) đề cập đến hoạt động này. Không chỉ cung cấp thông tin về các trang thiết bị cơ bản cần có như như máy thở, dụng cụ xét nghiệm phục vụ hoạt động xét nghiệm, chữa trị Covid-19, những tin, bài dù ít ỏi này cũng đã thể hiện được sự rất ráo, quyết tâm phòng chống dịch của toàn Đảng, toàn dân.

1.2. Hoạt động chuẩn bị về nhân lực và tinh thần thái độ về phòng chống dịch: số lượng tin, bài về nội dung này khá khiêm tốn. Trên hai tờ báo chỉ có 3/12 tin, bài (25%) trong đó VnExpress có 2 bài (MS42 & MS77) và SK&ĐS bài (MS250). Các tin bài này đề cao sự sẵn sàng và cam kết phòng chống dịch không chỉ của đội ngũ cán bộ ngành y tế mà còn của một lực lượng tình nguyện viên cộng đồng ngày càng trở nên đông đảo.

1.3. Hoạt động chuẩn bị Vaccine: hoạt động này chỉ được đề cập ở 2/12 tin, bài (16,67%) đều của trang VnExpress (MS8 & MS9). Tuy nhiên, thông

tin về hoạt động chuẩn bị sẵn sàng số lượng vaccine nhiều hơn 15 lần so với số liệu ca mắc mới ghi nhận được tại thời điểm đưa tin của WHO và những nỗ lực bổ sung các lựa chọn vaccine khác của Mỹ cho chiến dịch tiêm phòng đẩy lùi dịch bệnh có sức mạnh to lớn. Chúng cho thấy phòng chống dịch được sự quan tâm của cộng đồng quốc tế và người dân Việt Nam hay của bất cứ quốc gia nào không hề đơn độc trong nỗ lực toàn cầu này.

2. Về giai đoạn thực hiện công tác phòng chống dịch Covid-19

Trên cả hai tờ báo điện tử lựa chọn nghiên cứu, số lượng tin, bài thông tin về các hoạt động phòng chống dịch bệnh chiếm tỷ lệ nhiều nhất 249/265 tin, bài (chiếm 93,9%). Trong đó, VnExpress có 86/249 (34,5%) tin, bài và SK&ĐS có 163/249 (65,4%) tin, bài. Đáng chú ý, có 167/249 tin, bài khai thác nội dung này là mục đích truyền thông chính của mình. Kết quả phân tích cho thấy các hoạt động phòng chống dịch cụ thể được đưa tin trên hai tờ báo này khá đa dạng, cụ thể như sau:

2.1. Hoạt động chống dịch nói chung của một quốc gia: đây là hoạt động được truyền thông nhiều nhất với 65/249 (26,1%) tin, bài. Trong đó những bài viết lấy bối cảnh ở Việt Nam là 47/65 (72,3%) tin, bài và các quốc gia khác là 18/65 (27,7%) tin, bài. VnExpress có 21/65 (32,3%) tin, bài và chưa bằng 1/2 số lượng tin, bài của SK&ĐS với 44/65 (67,7%) tin, bài. Các nội dung đáng chú ý như sau:

Thứ nhất, các tin, bài phản ánh sự thành công trong công tác phòng chống dịch bệnh ở một quốc gia trong đó có cả Việt Nam với những bài viết mang tính chất ca ngợi thành tựu phòng chống dịch của nước ta. Cụ thể như bài: “*Báo quốc tế ca ngợi thành công của Việt Nam trong chống dịch Covid-19*” (MS 244, SK&ĐS) hay “*WHO ca ngợi nỗ lực chống Covid-19 của Việt Nam*” (MS73, VnExpress) đều nhìn nhận và đánh giá cao nỗ lực chống dịch của Việt Nam, đánh giá cao sự lãnh đạo của Chính phủ và sự hợp tác của người dân trong cuộc chiến chống Covid-19.

Thứ hai, khi truyền thông về hoạt động này trên SK&ĐS có 1 loạt tin bài với chủ đề: “*Bản Tin Covid-19 trong 24h qua*” đây là nội dung được cập

nhật thường xuyên trong ngày theo các mức thời gian khác nhau để cập nhật thông tin cũng như tình hình phòng chống dịch bệnh tại nước ta. Đây cũng là những thông tin liên quan trực tiếp đến hoạt động phòng chống dịch với bao quát tất cả các hoạt động như: cách ly, xét nghiệm, chữa trị, thông tin về chỉ đạo của Chính phủ... đều là những nội dung thông tin chính của bản tin này. Mỗi một bản tin như một nhóm các thông tin tổng hợp về tình hình diễn biến dịch bệnh tại Việt Nam là nguồn thông tin chính xác, nhanh chóng cung cấp cho độc giả.

Thứ ba, công tác phòng chống dịch dựa vào cộng đồng còn được thể hiện và nhấn mạnh qua những thông tin về sự hỗ trợ, giúp đỡ của cơ quan, tổ chức và cá nhân cụ thể cho bệnh nhân, cho cộng đồng, cho đội ngũ các y bác sĩ và nhân viên y tế. Có 10/249 (4,1%) tin, bài đề cập đến nội dung này, trong đó, 9/10 tin, bài lấy bối cảnh Việt Nam và 8 bài đăng trên SK&ĐS. Sự hỗ trợ đó có thể là sức người, sức của nhưng nó cũng đã thể hiện tinh thần bao bọc lẫn nhau, đoàn kết dân tộc của con người Việt Nam. Đây là các hoạt động có ý nghĩa nhưng chưa được truyền thông nhiều trên cả hai trang báo mạng điện tử lựa chọn nghiên cứu.

2.2. Hoạt động chữa trị cho bệnh nhân mắc Covid-19: đây là nội dung được đưa tin nhiều thứ hai trong các hoạt động phòng chống Covid-19 với 51/249 (20,5%) tin, bài. Trong đó VnExpress có 10/51 (19,6%) tin, bài còn SK&ĐS có 41/51 (80,4%) tin, bài. Ngoài ra, số lượng tin, bài truyền thông về hoạt động này lấy bối cảnh ở Việt Nam là 43/51 (84,3%) tin, bài, còn ở quốc tế chỉ là 8/51 (15,7%) tin, bài.

Các tin, bài chủ yếu thông tin về các hoạt động chữa trị; tình hình chữa trị; phương pháp chữa trị và kết quả chữa trị của các bệnh nhân Covid-19. Một số tin bài tiêu biểu như: “*Bên trong bệnh viện dã chiến điều trị Covid-19*” (MS37, VnExpress); “*Án Độ vật lộn trong Covid-19*” (MS54, VnExpress); hay “*Những ca bệnh Covid-19 khiến bác sĩ nhiều phen “xoắn não”*” (MS106, SK&ĐS). Bản thân số lượng và các thông tin về hoạt động chữa trị trên thực tế đều góp phần nhấn mạnh những dấu hiệu tích cực, hiệu quả

bước đầu của những can thiệp y tế trên thực tế.

Đáng chú ý, trong số các tin, bài được SK&ĐS quan tâm năm 2000, có một loạt các tin bài đề cập đến việc chữa trị cho bệnh nhân số 91 - nam phi công người Anh với diễn biến tình hình sức khỏe... Sự quan tâm đưa tin về quá trình chữa trị và hồi phục của bệnh nhân mắc Covid-19 nặng người nước ngoài như vậy của SK&ĐS không chỉ đề cao sự tận tâm, hết mình, kỹ năng chuyên môn giỏi và áp dụng phác đồ chữa trị hiệu quả của các y, bác sĩ mà còn khẳng định lòng nhân ái, tinh thần tương thân tương ái càng được củng cố và phát huy trong những hoàn cảnh khó khăn của người dân Việt Nam.

2.3. Hoạt động phong tỏa, truy vết, cách ly xã hội đối với các khu vực có người nhiễm Covid-19: các tin, bài truyền thông về hoạt động này là 25/249 (10,1%) tin, bài. Trong đó VnExpress có 11/25 (44%) tin, bài và SK&ĐS có 14/25 (56%) tin, bài. Những bài viết có bối cảnh ở Việt Nam là 18/25 (72%) tin, bài và ở nước ngoài là 7/25 (28%) tin, bài. Những tin, bài này thường mang nội dung thông báo và cung cấp thông tin đến người đọc là khu vực nào có ca mắc Covid-19, cũng như khu vực đang bị phong tỏa hay cách ly xã hội để phòng chống dịch bệnh. Nếu như VnExpress tập trung các tin bài đề cập đến hoạt động cách ly xã hội của một số quốc gia trên thế giới: Israel (MS3), New Zealand (MS35), Anh (MS38)... thì trên SK&ĐS lại tập trung những tin, bài có đề cập đến hoạt động cách ly xã hội tại một số địa phương ở Việt Nam với bối cảnh ở Hải Dương (MS138, MS128 & MS122), Quảng Nam (MS159)...

Bên cạnh đó, trên SK&ĐS còn có thêm một loạt các tin, bài về hoạt động truy vết những đối tượng có nguy cơ nhiễm bệnh. Những tin, bài tiêu biểu như: “*Bắc Ninh tiếp tục xác minh chi tiết các trường hợp liên quan đến BN262*” (MS220); “*Chuyên gia dịch tễ lý giải nguồn lây ca bệnh Covid-19 số 243*” (MS226) và “*Khẩn: Ai có liên quan đến hành trình của bệnh nhân 243 cần liên hệ y tế ngay*” (MS227). Các bài viết này cập nhật và thông tin về nguy cơ mắc nhiễm mới, cung cấp thông tin về sự các hỗ trợ y tế hiện có, nâng cao nhận thức về nguy cơ lây nhiễm ở cộng đồng và trở thành “giải pháp” truy vết

hiệu quả nhờ khả năng lan tỏa nhanh chóng của báo mạng điện tử.

2.4. Các hoạt động liên quan đến cách ly tại các cơ sở chính thức: trên hai tờ báo còn có 11/249 (4,4%) tin, bài truyền thông về hoạt động này. Trong đó, VnExpress có 1/11 (9,1%) tin, bài và SK&ĐS có 10/11 (90,9%) tin, bài. Những thông tin này đề cập đến các chùm ca bệnh, các đối tượng, các hình thức cách ly, thống kê về những trường hợp cách ly, đặc biệt là cách ly tập trung và cập nhật kết quả xét nghiệm của những ca cách ly đó.

2.5. Hoạt động đưa đón và cách ly cho các công dân Việt Nam về từ vùng dịch: nội dung này có 13/249 (5,2%) tin, bài. Tất cả các tin, bài này đều đăng tải trên SK&ĐS. Chỉ đơn thuần là những tin nhanh về các hoạt động đón các công dân Việt Nam đang sinh sống và làm việc tại nước ngoài về nước an toàn, thực hiện cách ly đúng quy định và chăm sóc kịp thời, những gì ẩn chứa trong những thống kê đó là sâu nặng tình thân yêu nước, thương nòi, đùm bọc, và tất nhiên không bao giờ bỏ rơi đồng bào trong những giai đoạn khó khăn. Có thể liệt kê một số tin, bài tiêu biểu như: “*Đón 300 công dân Việt Nam từ Canada về nước*” (MS203); “*Hàng trăm công dân Việt Nam ở nước ngoài được đưa về nước*” (MS201) hay “*Hỗ trợ công dân Việt Nam về nước an toàn*” (MS225)...

2.6. Hành động xử lý các vi phạm và đình chính thông tin trong công tác phòng chống dịch bệnh: trong thời điểm dịch bệnh diễn ra rất nhiều các hành vi vi phạm pháp luật và có rất nhiều các thông tin không chính xác, sai lệch, bịa đặt được lan truyền trên mạng xã hội gây hoang mang tới người dân. Trước tình hình đó thì cơ quan chức năng cũng đã kịp thời có những biện pháp xử lý người vi phạm và đình chính các thông tin đó theo các quy định của pháp luật. Trên hai tờ báo điện tử này có 17/249 (6,8%) tin, bài (9 bài của VnExpress và 8 bài của SK&ĐS) truyền thông về hoạt động này. Trong đó, những thông tin tiêu biểu của hoạt động này bao gồm xử lý các vi phạm về giãn cách xã hội hoặc những hoạt động có nguy cơ làm lây lan dịch bệnh Covid-19 (MS18, MS24 & MS83 trên VnExpress), đình chính lại tin đồn có ca mắc Covid-19 mới

(MS117, MS240 và MS241 trên SK&ĐS), xử phạt hành chính, đính chính thông tin của các cá nhân đăng thông tin sai lệch đến việc giãn cách xã hội (MS 229, MS253 & MS260 trên SK&ĐS).

2.7. Hoạt động xét nghiệm, tiêm chủng Covid-19 và phương pháp chữa trị Covid-19: có 21/249 (8,4%) tin, bài truyền thông về hoạt động xét nghiệm và tiêm chủng trên hai trang báo điện tử được lựa chọn nghiên cứu. Tuy không phải số lượng lớn nhưng cũng đã phần nào thể hiện được những quan tâm sát sao của Đảng và Chính phủ, nỗ lực không ngừng nghỉ của các cơ quan ban ngành chức năng cũng như những cam kết phòng chống dịch của các công dân. Về các phương pháp chữa trị Covid-19, có 14/249 (5,6%) tin, bài, trong đó VnExpress có 13 tin, bài và SK&ĐS có 1 tin, bài. Một số bài tiêu biểu như: *“WHO thử thuốc trị Covid-19 trên bệnh nhân”* (MS88, VnExpress); *“Kháng thể điều trị Covid-19 được Mỹ phê duyệt khẩn cấp”* (MS15, VnExpress); *“Nga sắp bán thuốc Covid-19”* (MS26, VnExpress); *“Việt Nam nghiên cứu liệu pháp sử dụng huyết tương trong điều trị Covid-19”* (MS210, SK&ĐS)... Các tin, bài này đã kịp thời cập nhật cho bạn đọc các thông tin liên quan đến các biện pháp chữa trị đang được thử nghiệm áp dụng trên bệnh nhân Covid-19 tại các cơ sở y tế trong và chủ yếu ở ngoài nước. Không kém phần quan trọng, các tin, bài này đã củng cố niềm tin và hy vọng của công chúng vào những chiến thắng tập thể trong cuộc chiến không biên giới khổng lồ đại dịch toàn cầu này.

3. Giai đoạn kết thúc đợt dịch

Đây là giai đoạn cuối cùng của một đợt dịch và có thể hiểu chính là hoạt động công bố hết dịch. Trong số 265 tin, bài đề cập đến các hoạt động phòng chống dịch Covid-19 thì mới chỉ có 4/265 (1,51%) tin, bài (cả 4 tin, bài đều do VnExpress đăng tải) truyền thông về nội dung này. Trong đó, một số địa phương, quốc gia được đề cập trên các tin bài là: Cộng hòa Czech (MS47), New Zealand (MS53), miền Nam Italy (MS76), và Khánh Hòa - Việt Nam (MS97). Dù chưa nhiều nhưng đây có thể coi là những bài học thành công bước đầu, minh chứng và khẳng định tính hiệu quả của các giải pháp chính

sách và thực hành phòng chống dịch hiện hành.

Tóm lại, kết quả nghiên cứu cho thấy thông tin về các hoạt động phòng chống dịch Covid-19 là một trong những thông tin được hai trang điện tử, đặc biệt là SK&ĐS quan tâm đưa tin trong năm 2020. Đặc biệt, trong khoảng thời gian nghiên cứu, các tin, bài về nội dung này được đăng tải nhiều nhất trên hai báo đều rơi vào khoảng thời gian từ tháng 3 đến tháng 9 của năm, tức là trùng với thời điểm bùng phát hai đợt dịch tại Việt Nam. Các hoạt động phòng chống dịch Covid-19 được khắc họa rất đa dạng, thấu đáo và toàn diện, từ các hoạt động chuẩn bị cho đến hoạt động công bố hết dịch. Lấy bối cảnh cả quốc tế và trong nước, các tin, bài này một lần nữa khẳng định đây là đại dịch toàn cầu, cần có và đã có những cam kết, nỗ lực của tất cả các chính phủ trên phạm vi toàn thế giới trong cuộc chiến chung này.

Tận dụng tối đa các ưu thế của báo mạng điện tử trong nỗ lực phòng chống Covid-19 phi vaccine, có thể nói số lượng tin, bài và các vấn đề được lựa chọn và ưu tiên đề cập, đăng tải ở đây đã nhanh chóng giúp độc giả có thể nắm được bối cảnh, tình hình và các vấn đề liên quan đến các chiến lược phòng chống dịch của cộng đồng - xã hội trong và ngoài nước năm 2020. Qua đó, hai tờ báo đã tạo ra các diễn đàn, các cơ hội cho độc giả cập nhật thông tin, trực tiếp quan sát, tham gia thảo luận, thực hành giám sát và phản biện toàn bộ các hoạt động phòng chống dịch của không chỉ bản thân, gia đình, cộng đồng mà còn của các cơ quan chức năng. Không chỉ nâng cao trách nhiệm xã hội của các cá nhân, các tin, bài này đã góp phần không nhỏ đề cao các giá trị tốt đẹp của dân tộc, củng cố lòng tin và hy vọng của nhân dân vào kết quả tốt đẹp của những nỗ lực phòng chống đại dịch không ngừng nghỉ của toàn Đảng, toàn dân và toàn cầu./.

(1) Nguyễn Thị Trường Giang (2010), *Báo mạng điện tử: những vấn đề cơ bản (Sách chuyên khảo)*, Nxb. Chính trị - Hành chính, Hà Nội.

(2) Đỗ Văn Thắng (2021), *Bộ số liệu khảo sát đề tài luận văn tốt nghiệp “Truyền thông về dịch Covid-19 trên báo mạng điện tử ở Việt Nam”* (Nghiên cứu trường hợp Báo VnExpress và Báo Sức khỏe & Đời sống), Khoa Xã hội học và Phát triển, Hà Nội.